

Arbetslivsförvaltningen
Ingrid Nilsson

Lagrådsremiss Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Yttrande Härnösands kommun

Lagändringarna skall träda i kraft den 1 november 2024. En utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd före den 1 november 2023 skall folkbokföras om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila här i landet åtminstone till och med den 4 mars 2025. En anmälan om inflyttning skall lämnas till Skatteverket inom fyra veckor från den dag lagen har trätt i kraft. För den som var folkbokförd i Sverige den 31 oktober 2024 skall äldre föreskrifter fortfarande gälla när det gäller rätten till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken. När det gäller rätten till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionsnedsatta skall ändringarna inte tillämpas för den som har beviljats en insats före ikraftträdandet.

Lagförslaget avser gälla utlänningar med tillfälliga uppehållstillstånd utifrån massflyktsdirektivet (ukrainarna).

Massflyktsdirektivet syftar till att personer från tredjeland ska få ett omedelbart skydd i en massflyktssituation, tillgång till vissa sociala rättigheter och till att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser. Massflyktsdirektivet gäller enligt förlängning fram till och med 2025-03-04 och kan komma att förlängas ett år. Därefter är det ovisst än så länge.

Lagrådsremissen föreslår att utlänningar med tillfälliga uppehållstillstånd utifrån massflyktsdirektivet (ukrainarna) inte kommer att få folkbokföra sig i kommunen de första 12 månaderna de vistas här.

Anmälan om folkbokföring skall göras inom en vecka efter det att personen har vistats i landet i tre månader.

Detta kan tolkas som att staten, Migrationsverket, inledningsvis, de tre första månaderna, har ansvaret för ekonomi och boende utifrån LMA.

Härnösands kommun avvisar förslaget att personer med tillfälligt skydd som folkbokförs skall undantas från rätten till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner. Härnösands

kommun anser att det i sammantaget leder till en försämring av levnadsvillkoren.

Bidrag och ersättningar från Försäkringskassan

Utlänningar med tillfälliga uppehållstillstånd utifrån massflyktsdirektivet (ukrainarna) kommer inte ha rätt till bidrag utifrån socialförsäkringsbalken, dock kommer de ändå ha rätt till arbetsbaserad föräldrapenning och föräldrapenning för vård av barn. De bosättningsbaserade förmånerna är bl.a. barnbidrag, assistansersättning, äldreförsörjningsstöd och bostadsbidrag samt föräldrapenning på lägstnivå och grundnivå (5 kap. 9 § SFB). Anledningen till att de inte kommer att omfattas av dessa bidrag/ersättningar är att det pågår en rad olika utredningar som för närvarande ser över rätten till olika ersättningar och förmåner. Regeringen har bl.a. uppdragit åt en kommitté att föreslå en ny modell för kvalificering till socialförsäkringsförmånerna och ekonomiskt bistånd (dir. 2023:149). Mot denna bakgrund bedöms det inte lämpligt att införa särskilda bestämmelser som innebär att utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd blir försäkrade för bosättningsbaserade förmåner. I avvaktan på en ny modell för kvalificering till socialförsäkringsförmånerna föreslås därför att personer som har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd uttryckligen ska undantas från den bosättningsbaserade försäkringen. Enligt nu gällande ordning beviljas alltså en utlänning med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd också ett arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller (21 kap. 7 § UtL). Om en sådan utlänning arbetar i Sverige är han eller hon också försäkrad för de arbetsbaserade förmånerna enligt socialförsäkringsbalken (6 kap. 6 och 14 §§ SFB). Därmed kan en sådan utlänning som arbetar i Sverige redan i dag ha rätt till t.ex. sjukpenning eller graviditetspenning.

Föräldrapenning

Det har emellertid visat sig att den nuvarande utformningen av regelverket inte medger att arbetsbaserade föräldrapenningförmåner, dvs. tillfällig föräldrapenning och arbetsbaserad föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå, beviljas till utlänningar som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar i Sverige. Skälet till detta är att en förälder har rätt till föräldrapenningförmåner endast för vård av barn som är bosatt i Sverige (11 kap. 8 § SFB). Enligt nu gällande reglering ska ett barn som enligt 4 § andra stycket FOL inte ska folkbokföras inte heller anses vara bosatt i Sverige (5 kap. 3 § första stycket SFB).

Etableringsersättning

Utlänningar med tillfälliga uppehållstillstånd utifrån massflyktsdirektivet (ukrainare) kommer ha rätt till etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning. Arbetsförmedlingens etableringsprogram riktar sig bl.a. till nyanlända

som har fyllt 20 men inte 66 år och som har ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. UtL som kan ligga till grund för folkbokföring. Sammantaget bedöms antalet deltagare i etableringsinsatser i genomsnitt per månad öka med 100 personer 2024 och 7 800 personer 2025 i Sverige jämfört med om ingen förändring görs. Enkätsvaren från IOM:s rapport visar att de ukrainare som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd vill försörja sig själva och att 56% av de svarande är i arbete. Deltagande i etableringsprogrammet ska medföra att de kommer närmare arbetsmarknaden.

Härnösands kommun anser att lagrådsremissens förslag gällande målgruppen med tillfälligt skydd och som folkbokförs i en kommun är en särreglering (att de inte skall omfattas av bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner). Det omfattar bl.a barnbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd och äldre försörjningsstöd. Detta kommer det att ge ökade ekonomiska och andra konsekvenser för kommunen.

Härnösands kommun ser med nuvarande förslag en stor risk för de gymnasieungdomar som inte har rätt till CSN eller annan ekonomisk ersättning att deras enda möjlighet blir att hoppa av skolan för att klara egen försörjning = ej fullgjord gymnasieutbildning. Det ställer naturligtvis till med stora problem för de enskilda individerna. Som artonåring utan fullgjord gymnasieutbildning är det inte helt lätt att få ett jobb och därigenom hamnar de väldigt långt ifrån arbetsmarknaden

Insatser via LSS

Gruppen med tillfälligt skydd föreslås inte heller omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Detta innebär att eventuella behov måste omhändertas av beslut enligt socialtjänstlagen (SoL).

Det råder oklarheter kring ersättning om en utlänning har en sjukdom eller en funktionsnedsättning när de först tas emot i en kommun, och vad som då händer? Härnösands kommun anser att det behöver utredas hur detta krav ska tolkas i förhållande till personer med tillfälligt skydd eftersom de tagits emot i en kommun i samband med anvisning enligt lagen om mottagande av asylsökande (LMA).

Hälso- och sjukvård

När en utlänning med tillfälligt uppehållstillstånd utifrån massflyktsdirektivet (ukrainare) uppfyller kraven och ska folkbokföras kommer denne att omfattas av reglerna om regionernas ansvar att erbjuda hälso- och sjukvård och tandvård i 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen respektive 5 § tandvårdslagen. De kommer alltså att erbjudas samma hälso- och sjukvård som övriga bosatta. Enligt lagförslaget ska de även omfattas av tandvårdslagen men under genomgången regeringen hade 2024-03-19 framkom att de endast gällde barn, och att vuxna endast skulle ha rätt till akut tandvård. Det råder således oklarheter om hur detta ska tolkas.

Härnösands kommun kommer med remissens förslag att få ökade kostnader för bl.a. verksamhet skola, hälso- och sjukvård. Kostnader för verksamheter ökar i snabbare takt än skattebasen. Det statliga ersättningssystemet till kommunen är inte tänkt att hantera denna typ av ekonomiska realiteter. Detta måste följas upp med en ekonomisk reglering från regeringen.

Boenden

Omkring 37 % av dem som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd bor för närvarande i kommunala boenden, som de har anvisats till enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

3 % bor i Migrationsverkets anläggningsboenden. När de som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har folkbokförts kan kommunerna inte längre få statlig ersättning för att ordna deras boende.

Inom Regeringskansliet pågår nu ett arbete med att se över vissa delar av bosättningsregelverket. Utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, och som har varit anvisade till en kommun för att ordna boende enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl., eller som bor i Migrationsverkets boende, kan omfattas av anvisning enligt bosättningsregelverket i samband med folkbokföring. Oklart hur det kommer att se ut framledes.

Härnösands kommun anser att regeringen måste vidta åtgärder för att säkerställa en ordnad ekonomisk övergång från mottagandet enligt LMA till mottagande efter folkbokföringen.

Härnösands kommun anser att undantaget från rättighet till bosättningsbaserade förmåner försämrar förutsättningarna att bli självförsörjande med lägre/låg löneinkomst.

Härnösands kommun anser också att regeringen måste ta i beaktande barnperspektivet utifrån barnkonventionen tex att undvika en stor omflyttning så att barnet kan fortsätta sin skola och bibehålla sitt nätverk i redan nuvarande placerad kommun.

Konsekvenser

Förslagen innebär att kostnader för statlig ersättning till kommuner och regioner för kostnader i samband med kommunmottagandet, för etableringsersättning, arbetsmarknadspolitiska program och insatser bedöms öka. Förslagen bedöms också leda till en mindre ökning av kostnaderna för tillfällig föräldrapenning och arbetsbaserad föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå. Samtidigt bedöms kostnaderna för bl.a. dagersättningar och boende i Migrationsverkets mottagande att minska. Staten ersätter idag kommuner och regioner för kostnader som är relaterade till mottagande av asylsökande och nyanlända. Förslagen innebär att kommuner och regioner **inte** längre ersätts för kostnader för asylsökande men i stället kan söka ersättningar som gäller för nyanlända. Förslagen bedöms **inte** innebära nya åtaganden för kommuner och regioner som innebär att den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas. Sammantaget bedöms

kostnaderna för staten att öka med ca 80 miljoner kronor 2024 och med ca 890 miljoner kronor 2025.

Förslaget bedöms innebära att omkring 33 000 utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kommer att kunna anmäla inflyttning från den 1 november 2024. Bedömningen baseras på ett antagande om att cirka 10 000 personer av dem som redan har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kommer att lämna landet innan lagen träder i kraft. Alla i målgruppen antas anmäla inflyttning.

Regeringen mottog i juni 2023 en rapport från FN:s migrationsorganisation (IOM) som baseras på en enkätundersökning av hur vuxna ukrainska medborgare, som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet, upplever sin situation i Sverige. Av de ca 87% som uppgav sig stå till arbetsmarknadens förfogande hade ca 56% arbete i någon form. Det var få som uppgav att de hade fått stöd av Arbetsförmedlingen för att komma i arbete. Förslaget om tidigarelagd folkbokföring innebär att målgruppen tidigare kan ta del av etableringsinsatser hos Arbetsförmedlingen.

Återsökning

Förslaget att tidigare lägga folkbokföringen av utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd innebär att utgifterna kommer att öka för statlig ersättning till kommuner och regioner för kostnader i mottagandet av de som folkbokförs. Ersättningarna betalas ut på utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet och består bl.a. av en schablonersättning till kommunerna för kostnader i samband med mottagandet, ersättning till kommunerna för initialt ekonomiskt bistånd och ersättning till kommunerna för ensamkommande barn och unga. Sammantaget bedöms utgifterna för riket inom utgiftsområdet öka med ca 70 miljoner kronor 2024 och med ca 1 230 miljoner kronor 2025.

Förslagen kommer medföra ökade kostnader för kommunerna, då en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller efter tillfälligt skydd som folkbokförs vid behov kommer att kunna beviljas ekonomiskt bistånd och andra insatser som kommuner ger med stöd av socialtjänstlagen. Viss ersättning för ekonomiskt bistånd och vissa andra insatser kan dock utgå till kommunerna via utgiftsområde 13 Integration och Jämställdhet, t.ex. för ekonomiskt bistånd som kommuner ger till utlänningar som är förhindrade att delta i etableringsinsatser.

Kommuner och regioner kommer att få statlig ersättning för kostnader för mottagandet enligt ordinarie ersättningssystem på utgiftsområde 13 Integration och Jämställdhet.

De ökade kostnaderna kommunerna står inför genom ekonomiskt bistånd och andra insatser via socialtjänstlagen kommer alltså inte att kunna återsökas i någon ny större omfattning än tidigare.

Undersökningen från IOM tyder vidare på att en relativt stor del av dem som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd arbetar, vilket genererar skatteintäkter till kommuner och regioner. De sammantagna skatteintäkterna bidrar till att finansiera kommunernas och regionernas kostnader för bl.a. social omsorg, utbildning och hälso- och sjukvård.

Ingrid Nilsson

Förvaltningschef

Arbetslivsnämnden

§ 21

Dnr 2024-000026 1.1.6.4

Remiss - Utkast till lagrådsremiss Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Arbetslivsnämndens beslut

Arbetslivsnämnden beslutar

att godkänna förvaltningens remissvar och anta det som sitt eget.

Yrkanden

Ingemar Ljunggren (M), Per-Olof Hansson (M) och Glenn Sehlin (SD) yrkar på att nämnden ska avslå förvaltningens förslag till beslut.

Propositionsordning

Ordförande finner att det föreligger två förslag.

Förvaltningens förslag och Ingemar Ljunggrens (M), Per-Olof Hanssons (M) och Glenn Sehlin (SD) yrkande.

Ordförande frågar om nämnden avser besluta enligt förvaltningens förslag.

Ordförande frågar om nämnden avser besluta enligt Ingemar Ljunggrens (M), Per-Olof Hanssons (M) och Glenn Sehlin (SD) yrkande.

Ordförande finner att nämnden beslutat enligt förvaltningens förslag.

Reservation

Ingemar Ljunggren (M), Per-Olof Hansson (M) och Glenn Sehlin (SD) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till att Sverigedemokraterna Härnösand och Moderaterna Härnösand ställer sig bakom regeringens och Sverigedemokraternas Lagrådsremiss: Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd.

För Sverigedemokraterna Härnösand

Glenn Sehlin

För Moderaterna Härnösand

Ingemar Ljunggren

Per-Olof Hansson

Arbetslivsnämnden

Bakgrund

Massflyktsdirektivet syftar till att personer från tredjeland ska få ett omedelbart skydd i en massflyktsituation, tillgång till sociala rättigheter och till att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser.

Lagförslaget avser gälla utlänningar med tillfälliga uppehållstillstånd utifrån massflyktsdirektivet (ukrainarna).

Lagrådsremissen föreslår att utlänningar med tillfälliga uppehållstillstånd utifrån massflyktsdirektivet (ukrainarna) inte kommer att få folkbokföra sig i kommunen de första 12 månaderna de vistas här.

De kommer vidare inte att ha rätt till bidrag utifrån socialförsäkringsbalken, dock kommer de ändå ha rätt till arbetsbaserad föräldrapenning och föräldrapenning för vård av barn.

Gruppen med tillfälligt skydd föreslås inte heller omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Detta innebär att eventuella behov måste omhändertas av beslut enligt socialtjänstlagen (SoL).

När en utlänning med tillfälligt uppehållstillstånd utifrån massflyktsdirektivet (ukrainare) uppfyller kraven och ska folkbokföras kommer denne att omfattas av reglerna om regionernas ansvar att erbjuda hälso- och sjukvård och tandvård i 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen respektive 5 § tandvårdslagen. De kommer alltså att erbjudas samma hälso- och sjukvård som övriga bosatta. De kommer också att ha rätt till etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning.

Förslagen innebär att kostnader för statlig ersättning till kommuner och regioner för kostnader i samband med kommunmottagandet, för etableringsersättning, arbetsmarknadspolitiska program och insatser bedöms öka. Förslagen bedöms också leda till en mindre ökning av kostnaderna för tillfällig föräldrapenning och arbetsbaserad föräldrapenning på sjukpenningnivå eller grundnivå.

Samtidigt bedöms kostnaderna för bl.a. dagersättningar och boende i Migrationsverkets mottagande att minska.

De ökade kostnaderna kommunerna står inför genom ekonomiskt bistånd och andra insatser via socialtjänstlagen kommer inte att kunna återsökas i någon ny större omfattning än tidigare.

Lagändringarna skall träda i kraft den 1 november 2024.

Förvaltningens yttrande

- Härnösands kommun avvisar förslaget att personer med tillfälligt skydd som folkbokförs skall undantas från rätten till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner. Härnösands kommun anser att det i sammantaget leder till en försämring av levnadsvillkoren.

Arbetslivsnämnden

- Härnösands kommun anser att lagrådsremissens förslag gällande målgruppen med tillfälligt skydd och som folkbokförs i en kommun är en särreglering (att de inte skall omfattas av bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner). Det omfattar bl.a barnbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd och äldre försörjningsstöd. Detta kommer det att ge ökade ekonomiska och andra konsekvenser för kommunen.
- Härnösands kommun ser med nuvarande förslag en stor risk för de gymnasieungdomar som inte har rätt till CSN eller annan ekonomisk ersättning att deras enda möjlighet blir att hoppa av skolan för att klara egen försörjning = ej fullgjord gymnasieutbildning. Det ställer naturligtvis till med stora problem för de enskilda individerna. Som artonåring utan fullgjord gymnasieutbildning är det inte helt lätt att få ett jobb och därigenom hamnar de väldigt långt ifrån arbetsmarknaden
- Det råder oklarheter kring ersättning om en utlänning har en sjukdom eller en funktionsnedsättning när de först tas emot i en kommun, och vad som då händer? Härnösands kommun anser att det behöver utredas hur detta krav ska tolkas i förhållande till personer med tillfälligt skydd eftersom de tagits emot i en kommun i samband med anvisning enligt lagen om mottagande av asylsökande (LMA).
- Härnösands kommun kommer med remissens förslag att få ökade kostnader för bl.a. verksamhet skola, hälso- och sjukvård. Kostnader för verksamheter ökar i snabbare takt än skattebasen. Det statliga ersättningssystemet till kommunen är inte tänkt att hantera denna typ av ekonomiska realiteter. Detta måste följas upp med en ekonomisk reglering från regeringen.
- Härnösands kommun anser att regeringen måste vidta åtgärder för att säkerställa en ordnad ekonomisk övergång från mottagandet enligt LMA till mottagande efter folkbokföringen.
- Härnösands kommun anser att undantaget från rättighet till bosättningsbaserade förmåner försämrar förutsättningarna att bli självförsörjande med lägre/låg löneinkomst.
- Härnösands kommun anser också att regeringen måste ta i beaktande barnperspektivet utifrån barnkonventionen tex att undvika en stor omflyttning så att barnet kan fortsätta sin skola och bibehålla sitt nätverk i redan nuvarande placerad kommun.

Remissvaret kommer skickas till Justitiedepartementet.

Socialt perspektiv

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

Arbetslivsnämnden

Undantaget från rättighet till bostättningsbaserade förmåner försämrar förutsättningarna att bli självförsörjande med lägre/låg löneinkomst och därmed försämring av levnadsvillkoren.

Förslaget kan medföra att barn, på grund av stor omflyttning kan förlora sina nätverk och tvingas byta skola ofta.

Ekologiskt perspektiv

Ingen påverkan

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Förslagen innebär att kommuner och regioner **inte** längre ersätts för kostnader för asylsökande men i stället kan söka ersättningar som gäller för nyanlända. Förslagen bedöms **inte** innebära nya åtaganden för kommuner och regioner som innebär att den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas.

Förslagen kommer medföra ökade kostnader för kommunerna, då en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller efter tillfälligt skydd som folkbokförs vid behov kommer att kunna beviljas ekonomiskt bistånd och andra insatser som kommuner ger med stöd av socialtjänstlagen.

Beslutsunderlag

Arbetslivsförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-03-25

Remissvar Härnösands kommun

Lagrådsremiss Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd